

תנ"ך

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	היסטוריוגרפיה ונבואה	—	(28×2)	—	56 נקודות
פרק שני	—	נושאי החובה	—	(8×3)	—	24 נקודות
פרק שלישי	—	נושאי ההרחבה	—	(8×1)	—	8 נקודות
פרק רביעי	—	קטע להבנה ולניתוח	—	(4×3)	—	12 נקודות
					—	סך הכול
					—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום.

מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.

(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — היסטוריוגרפיה ונבואה (56 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה — 28 נקודות).

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א — חובה (12 נקודות) ועל שניים מן הסעיפים ב-ד (לכל סעיף — 8 נקודות).

1. קרא מלכים א, י"ז, 1-16.

א וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַתְּשֻׁבִּי מִתְּשֻׁבִּי גִלְעָד אֶל־
 אַחֲאָב חִי־הֵּהָּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לִפְנֵי אִם־יְהִי
 ב הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לִפִּי דְּבָרִי: וַיְהִי
 ג דְּבַר־הֵּהָּ אֵלָיו לֵאמֹר: לֶךְ מִזֶּה וּפְנִית־לְךָ קִדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ
 ד בְּנַחַל בְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן: וְהָיָה מִהֲנַחַל תִּשְׁתָּה וְאֶת־
 ה הָעֲרֻבִים צִוִּיתִי לְכַלְכֶּלְךָ שָׁם: וְיֵלֶךְ וַיַּעַשׂ כְּדִבְרֵי הֵּהָּ וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב
 ו בְּנַחַל בְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן: וְהָעֲרֻבִים מִבִּיָּאִים לוֹ לֶחֶם
 ז וּבֶשֶׂר בִּבְקָר וּלְחֶם וּבֶשֶׂר בְּעֶרְבּ וּמִן־הַנַּחַל יִשְׁתָּה: וַיְהִי מִקֵּץ
 ח יָמִים וַיִּבֶשׂ הַנַּחַל כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ: וַיְהִי
 ט דְּבַר־הֵּהָּ אֵלָיו לֵאמֹר: קוּם לֶךְ צִרְפָּתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וַיִּשְׁבֶּת
 י שָׁם הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אֶלְמָנָה לְכַלְכֶּלְךָ: וַיָּקֻם וַיֵּלֶךְ צִרְפָּתָה
 יא וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה־שָׁם אִשָּׁה אֶלְמָנָה מְקַשֶּׁשֶׁת עֲצִים
 יב וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר קַח־נָא לִי מַעֲט־מִים בְּבִלִי וְאַשְׁתָּה:
 יג וְתֵלֶךְ לִקְחַת וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר לְקַח־נָא לִי פֶת־לֶחֶם בִּידֶךָ:
 יד וַתֹּאמֶר חִי־הֵּהָּ אֱלֹהֶיךָ אִם־יִשְׁלִי מַעֲוָג כִּי אִם־מֵלֶא
 טו כַּף־קֶמֶחַ בְּכַד וּמַעֲט־שֶׁמֶן בַּצִּפְחַת וְהִנֵּנִי מְקַשֶּׁשֶׁת שָׁנִים
 טז עֲצִים וּבָאתִי וַעֲשִׂיתִיהוּ לִי וּלְבִנִי וְאֶכְלֵנָהּ וּמִתְּנוּ: וַיֹּאמֶר
 יז אֵלֶיהָ אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים בָּאִי עֲשִׂי לִי
 יח מִשֶּׁם עֵגֶה קִטְנָה בְּרֹאשָׁנָה וְהוֹצֵאת לִי וְלֶךְ וּלְבִנְךָ תַעֲשִׂי
 יט בְּאַחֲרֵנָה: כִּי כֹה אָמַר הֵּהָּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּד
 כ וְהַקֶּמֶחַ לֹא תִכְלֶה וְצִפְחַת הַשֶּׁמֶן לֹא תַחֲסֹר עַד יוֹם תִּתֵּן־הֵּהָּ
 כא גֶשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וְתֵלֶךְ וְתַעֲשֶׂה כְּדִבְרֵי אֱלֹהֵי וְתֹאכַל
 כב הוּא־וְהָיָה וּבֵיתָהּ יָמִים: כֹּד הַקֶּמֶחַ לֹא כִלְתָהּ וְצִפְחַת הַשֶּׁמֶן
 כג לֹא חֲסָר כְּדִבְרֵי הֵּהָּ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֱלֹהֵי:

תת

היא והוא

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א (חובה).

א. בקטע שלפניך מסופר על הכרזה שהכריז אליהו ועל שני ניסים.

(1) מהי ההכרזה? מה הם שני הניסים? (6 נקודות)

(2) הסבר את הקשר בין הניסים שצינת בתת-סעיף (1) להכרזה של אליהו. (6 נקודות)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוק 1 שלפניך.

יש מחלוקת בין פרשנים אם ההכרזה של אליהו נאמרה על דעת עצמו או אם ה' הוא שהורה לו להכריז כך.

קרא את פירוש המלבי"ם לפסוק 4.

"וכן הזמין [ה'] פרנסתו [של אליהו] על ידי עורבים שהם אכזרים בטבעם למען יזכור [אליהו] כי כן התאכזר על העם להמיתם ברעב".

(1) על פי פירוש המלבי"ם, מי יזם את הבצורת, ה' או אליהו? נמק את דבריך. (4 נקודות)

(2) מה הן המילים בפסוק 1 שעליהן אפשר לבסס את פירוש המלבי"ם בנוגע ליוזם הבצורת? (4 נקודות)

ג. לדעתך, איזה נס משני הניסים העמיד את אליהו במצב קשה יותר? נמק את תשובתך ובסס אותה על הכתוב.

ד. (1) על פי פסוק 12, הבא שתי ראיות מדברי האלמנה לקושי שלה למלא את הבקשה של אליהו.

הסבר כל אחת מן הראיות. (4 נקודות)

(2) על פ פסוק 13, כיצד הקשה אליהו עוד על האלמנה? בסס את דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

מלכים ב, כ"ה, 12-1

א ויהי בשנת התשיעית למלכו בחדש
 העשירי בעשור לחדש בא נבכדנאצר מלך-בבל הוא וכל-
 ב חילו על-ירושלם ויחן עליה ויבנו עליה דיק סביב: ותבא
 ג העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו: בתשעה
 ד לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא-היה לחם לעם הארץ: ותבקע
 ה העיר וכל-אנשי המלחמה הלילה דרך שער ובין החמתיס
 ו אשר על-גן המלך וכשדים על-העיר סביב וילך דרך
 ה הערבה: וירדפו חיל-כשדים אחר המלך וישגו אתו בערבות
 ו ירחו וכל-חילו נפצו מעליו: ויתפשו את-המלך ויעלו אתו
 ז אל-מלך בבל רבלתה וידברו אתו משפט: ואת-בני צדקיהו
 ח שחטו לעיניו ואת-עיני צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים
 ויבאהו בבל: ובחדש החמישי בשבעה לחדש
 ט היא שנת תשע-עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך-בבל
 בא נבוזראדן רב-טבחים עבד מלך-בבל ירושלם: וישרף
 י את-בית ה' ואת-בית המלך ואת כל-בתי ירושלם ואת-
 יי כל-בית גדול שרף באש: ואת-חומות ירושלם סביב נתצו
 יא כל-חיל כשדים אשר רב-טבחים: ואת יתר העם הנשארים
 ב בעיר ואת-הנפלים אשר נפלו על-המלך בבל ואת יתר
 יב ההמון הגלה נבוזראדן רב-טבחים: ומדלת הארץ השאיר
 רב-טבחים לכרמים ולגבים:

וליוגבים

(שים לב: קטע נוסף וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

כב והעם הנשאר בארץ יהודה אשר
 השאיר נבוכדנאצר מלך בבל ופקד עליהם את גדליהו
 כג בן אחיקם בן שפן: וישמעו כל-שרי החילים המה והאנשים
 כי הפקיד מלך-בבל את גדליהו ויבאו אל-גדליהו המצפה
 וישמעאל בן-נתניה ויוחנן בן-קרח ושריה בן-תנחמת
 כד הנטפתי ואזניהו בן-המעכתי המה ואנשיהם: וישבע להם
 גדליהו ולאנשיהם ויאמר להם אל-תיראו מעבדי הכשדים
 כה שבו בארץ ועבדו את-מלך בבל ויטב לכם: ויהיו
 בחדש השביעי בא ושמעאל בן-נתניה בן-אלישמע מודע
 המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכו את-גדליהו וימת ואת-
 כו היהודים ואת הכשדים אשר-היו אתו במצפה: וילקמו כל-
 העם מקטן ועד-גדול ושרי החילים ויבאו מצרים כי יראו
 כז מפני כשדים: ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות
 יהויכין מלך-יהודה בשנים עשר חדש בעשרים ושבעה
 לחדש נשא אויל מודך מלך בבל בשנת מלכו את-ראש
 כח יהויכין מלך-יהודה מבית פלא: וידבר אתו טבות ויתן את-
 כט כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בבבל: ושנא את בגדי
 ל כלאו ואכל לחם תמיד לפניו כל-ימי חייו: וארחתו ארחת
 תמיד נתנה-לו מאת המלך דבר-יום ביומו כל ימי חיו:

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 1-12 שלפניך.

בפסוקים אלה מתואר אירוע שאירע בממלכת יהודה.

(1) מהו אירוע זה, ובאיזו שנה (לועזית) אירע? (6 נקודות)

(2) על פי פסוקים אלה, הסבר כיצד נהג מלך יהודה באירוע זה, וכיצד נהגו במלך יהודה הכשדים. בסס את דבריך

על הכתוב. (6 נקודות)

(שים לב: סעיפים ב-ד של השאלה בעמוד הבא.)

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

ב. נבוכדנאצר מלך בבל שפט לחומרה את צדקיהו מלך יהודה.

קרא גם **מלכים ב**, כ"ד, 17, 20.

על פי פסוקים אלה, כתוב מה הייתה עשויה להיות ההאשמה שבה הואשם צדקיהו, והסבר כיצד האשמה זו יכולה

להיות הנימוק לעונשו האכזרי.

ג. קרא פסוקים 22-26 שלפניך.

(1) כיצד נהוג לציין במסורת היהודית את היום שבו נרצח גדליהו בן אחיקם? (2 נקודות)

(2) על פי המסופר בפסוקים אלה, הסבר מדוע ייחסה המסורת היהודית חשיבות רבה לרצח של גדליהו בן אחיקם.

(6 נקודות)

ד. קרא פסוקים 27-30 שלפניך.

פסוקים אלה מסיימים את ספר **מלכים**.

(1) מהו האירוע המתואר בפסוקים אלה? (2 נקודות)

(2) לדעתך, האם אירוע זה הוא סיום אופטימי או פסימי לספר **מלכים**? נמק את דבריך ובסס אותם על הכתוב.

(6 נקודות)

3. קרא ישעיה, ב', 1-4.

א
הַדְּבַר אֲשֶׁר חָזָה
ב
יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּן עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם: וְהָיָה ׀ בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הָרַב־בֵּית־הַ׀ בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבָּעוֹת
ג
וְנִהְרֻ אֵלָיו כָּל-הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה
אֶל-הָר־הַ׀ אֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִזְדַּנּוּ מִדְּרָכֵינוּ וְנִלְכֶּה
ד
בְּאַחֲרֵיתוֹ כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וְדְבַר־הַ׀ מִיְּרוּשָׁלַם: וְשִׁפְט
בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לַעַמִּים רַבִּים וְכָתְתוּ חֲרָבוֹתֵם לְאֵתִים
וְחִנְתִּיתֵיהֶם לְמִזְמֹרוֹת לֹא-יִשָּׂא גּוֹי אֶל-גּוֹי חֶרֶב וְלֹא-יִלְמְדוּ
עוֹד מִלְחָמָה:

ענה על סעיף א (חובה).

- א. בחזון אחרית הימים שלפניך, ישעיה מתאר מצב אידיאלי (מושלם) בכמה תחומים: דתי, מדיני, חינוכי, מוסרי.
בחר בשלושה מן התחומים האלה, והסבר מהו המצב האידיאלי בכל אחד מן התחומים שבחרת.

ענה על שניים מן הסעיפים ב-ד.

- ב. לפניך קטע (מתורגם לעברית) מן השיר "Imagine" ("דמיין") שכתב ג'ון לנון בשנת 1971.

קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.

"דמיין שאין ארצות

לא קשה לעשות זאת

אין דבר שראוי להרוג או למות למענו

וגם אין שום דת"

יש הטוענים כי השיר "Imagine" נכתב בהשראת חזון אחרית הימים שלפניך.

האם אתה מסכים עם טענה זו? נמק את דברך ובסס אותם על הקטע מישעיה ב' שלפניך ועל הקטע מן השיר שלפניך.

- ג. יש הטוענים כי התיאור של ירושלים בחזון אחרית הימים שלפניך מתאר מצב מנוגד למצב של ירושלים ויהודה שמתואר בישעיה, פרק א'.

קרא ישעיה, א', 5-9, 21-23.

הבא שתי דוגמאות למצב מנוגד זה, והסבר את הניגוד בכל אחד מן הדוגמאות.

- ד. יש הטוענים כי השלום המתואר בנבואה שלפניך יושג ללא כפייה.

הבא מפסוק 3 שלפניך שתי ראיות התומכות בטענה זו, והסבר אותן.

פרק שני — נושאי החובה (24 נקודות)

ענה על שלוש מן השאלות 4-7 (לכל שאלה — 8 נקודות).

חוק

4. קרא דברים, כ', 5-14.

ה ודברו השטרים אל-העם לאמר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה
בֵּית־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בַּמִּלְחָמָה
וְאִישׁ אֲחֵר יִחַנְכֶנּוּ: וּמִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלְלֹו יָלְךְ
וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יַחְלִלְנֹו: וּמִי־
הָאִישׁ אֲשֶׁר אָרַשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקַחָהּ יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּנִימוֹת
בַּמִּלְחָמָה וְאִישׁ אֲחֵר יִקְחָנָהּ: וַיִּסְפּוּ הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם
וַאֲמָרוּ מִי־הָאִישׁ הַזֶּה וְרֹךְ הַלֵּבֵב יָלְךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמַס
אֶת־לֵבֵב אֲחִיו כְּלָבָבוֹ: וְהָיָה כְּכֹל הַשְּׂטָרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם
י וּפָקְדוֹ שְׂרֵי עֲבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם:
יא עֵיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וּקְרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם: וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם
תַּעֲנֵךְ וּפִתַּחְתָּ לָּךְ וְהָיָה כָּל־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לִמָּס
יב וְעַבְדוֹךְ: וְאִם־לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעִשְׂתָּה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרָתָ
יג עָלֶיהָ: וְנִתְּנָה ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְהָכִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּרָהּ לְפִי־
יד חֶרֶב: רַק הַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כָּל־
שְׁלָלָהּ תִּבְזֹו לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־שְׁלָל אֵיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱלֹהֶיךָ
לָּךְ:

א. הבא ראיה אחת מפסוקים 5-9 המלמדת שהמחוקק העמיד במרכז את צורכי הפרט. הסבר את הראיה.

(4 נקודות)

ב. הבא ראיה אחת מפסוקים 10-14 לכוונת המחוקק למנוע מלחמה וראיה אחת לכוונתו לצמצם את ההרג במלחמה

(סך הכול — שתי ראיות). הסבר את הראיות. (4 נקודות)

חוכמה

5. קרא קהלת, א', 12-18.

יב אֲנִי קִהַלְתִּי הַיִּיְתִי מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַם: וְנָתַתִּי אֶת־
 לְבִי לִדְרוֹשׁ וּלְתוֹר בַּחֲכָמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַחַת
 הַשָּׁמַיִם הוּא וְעָנִין דָּע נָתַן אֱלֹהִים לִבִּנִי הָאָדָם לַעֲנוּת בּוֹ:
 יד רָאִיתִי אֶת־כָּל־הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ תַחַת הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה הַכֹּל
 טו הֶבֶל וְרֵעוּת רוּחַ: מַעֲוֹת לֹא־יֻכָּל לְתַקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא־יֻכָּל
 טז לְהַמְנוֹת: דִּבַּרְתִּי אֲנִי עַם־לִבִּי לֵאמֹר אֲנִי הִנֵּה הִגְדַּלְתִּי
 וְהוֹסַפְתִּי חֲכָמָה עַל כָּל־אֲשֶׁר־הָיָה לִפְנֵי עַל־יִרוּשָׁלַם וּלְבִי
 יז רָאָה הִרְבָּה חֲכָמָה וְדַעַת: וְאַתָּנָה לְבִי לְדַעַת חֲכָמָה וְדַעַת
 יח הַלְלוֹת וּשְׂכָלוֹת יִדְעָתִי שְׁגִס־זֶה הוּא רַעֲיוֹן רוּחַ: כִּי בָרַב
 חֲכָמָה רַב־כֶּסֶם וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מִכָּאוֹב:

יש הטוענים כי הנאמר בפסוק 15 יכול להסביר את האמרה "יוסף דעת יוסף מכאוב" (פסוק 18). הסבר טענה זו.

נביאי אמת ונביאי שקר

6. קרא דברים, י"ח, 18-22.

יח נְבִיאֵי אֱקִים לָהֶם מִקְרָב אֲחֵיהֶם כְּמוֹךְ וְנָתַתִּי דְבָרִי
 יט בְּפִיו וְדָבַר אֱלֹהִים אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ: וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
 לא-יִשְׁמַע אֶל-דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי אֲדַרֵּשׁ מֵעַמּוֹ:
 כ אֲךָ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יוֹדֵ לְדַבֵּר דָּבָר בְּשֵׁמִי אֶת אֲשֶׁר לֹא-צִוִּיתִי
 לדַּבֵּר וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמָת הַנְּבִיא הַהוּא:
 כא וְכִי תֹאמַר בְּלִבְכֶּךָ אֵיכָה נִדְּעַ אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא-דִבְרוּ
 כב ה': אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם ה' וְלֹא-יְהִי הַדָּבָר וְלֹא
 יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא-דִבְרוּ ה': בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ הַנְּבִיא לֹא
 תִּגּוֹר מִמֶּנּוּ:

א. בקטע שלפניך מוזכרים שני סוגים של נביאי שקר.

מי מן השניים הוא בוודאות נביא שקר? (5 נקודות)

ב. קרא גם ירמיה, כ"ג, 28-29.

האם על פי ההבחנה של ירמיהו בפסוק 29 אפשר לדעת מיהו נביא שקר? הסבר את דבריך. (3 נקודות)

תגובות על החורבן ושיבת ציון

7. קרא עזרא, א', 1-4.

« וּבִשְׁנַת אֶחָת לְכוֹדֶשׁ מֶלֶךְ פָּרֶס לְכָלוֹת דְּבַר-יְהוָה מִפִּי יִרְמְיָה הָעֵיר יְהוָה אֶת-רוּחַ כָּדָשׁ מֶלֶךְ-פָּרֶס וַיַּעֲבֹר-קוֹל בְּכָל-מַלְכוּתוֹ וְגַם-בְּמִכְתָּב לְאָמֹר: כֹּה אָמַר כָּדָשׁ מֶלֶךְ פָּרֶס כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא יִפְקֹד עָלַי לְבָנוֹת-לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה: מִי-בְכֶנֶךָ מִכָּל-עַמּוֹ יְהִי אֱלֹהֵיוֹ עַמּוֹ וַיַּעַל לִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה וַיְבָנֵן אֶת-בֵּית יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם: וְכָל-הַנְּשֹׂאֵר מִכָּל-הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר-הוּא גֵר-שָׁם יִנְשְׂאוּהוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹמוֹ בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב וּבַרְכֹּשׁ וּבַבְּהֵמָה עִם-הַנְּדָבָה לְבֵית הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם:

ספר עזרא נפתח בהצהרת כורש מלך פרס.

א. הבא ראיה אחת מן הכתוב המלמדת שהמספר רואה בהצהרה זו אירוע שיזם ה'.

הסבר את הראיה. (4 נקודות)

ב. הבא ראיה אחת מן הכתוב המלמדת שגם כורש רואה בהצהרה אירוע שיזם ה'.

הסבר את הראיה. (4 נקודות)

פרק שלישי — נושאי ההרחבה (8 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 8-9 (8 נקודות).

נביאי אמת ונביאי שקר

8. קרא ירמיה, כ"ו, 12-24.

יב וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל-כָּל-הַשָּׂדִים וְאֶל-כָּל-
 הָעָם לֵאמֹר הִנֵּה שְׁלַחְנִי לְהַנְבִּיא אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶל-הָעִיר
 יג הַזֹּאת אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם: וְעַתָּה הֵיטִיבוּ
 דְרֹכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם וּשְׁמַעוּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם וַיִּנָּחֶם ה'
 יד אֶל-הָרֶעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיכֶם: וְאֲנִי הִנְנִי בִידְכֶם עֹשֵׂה-לִי כָטוֹב
 טו וְכִישׁוֹר בְּעֵינֵיכֶם: אֲךָ יָדַעְתֶּם וְתַדְעוּ כִּי אֶסְמַמְתִּים אִתָּם אֶתִּי
 כִּי-דָם נָקִי אִתָּם נָתַנְס עֲלֵיכֶם וְאֶל-הָעִיר הַזֹּאת וְאֶל-יֹשְׁבֶיהָ
 כז כִּי בִאֲמַת שְׁלַחְנִי הִנֵּה עֲלֵיכֶם לְדַבֵּר בְּאָזְנֵיכֶם אֶת כָּל-
 טז הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂדִים וְכָל-הָעָם
 אֶל-הַכֹּהֲנִים וְאֶל-הַנְּבִיאִים אֵין-לָאִישׁ הַזֶּה מִשְׁפָּט-מוֹת כִּי
 יז בָּשָׂם ה' אֱלֹהֵינוּ דְּבַר אֲלֵינוּ: וַיִּקְמוּ אַנְשִׁים מִזִּקְנֵי הָאָרֶץ
 יח וַיֹּאמְרוּ אֶל-כָּל-קְהֵל הָעָם לֵאמֹר: מִיכִידָה הַמּוֹרֶשֶׁתִּי הִיָּה נָבִיא
 בְּיָמֵי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֶל-כָּל-עַם יְהוּדָה לֵאמֹר
 כה-אֲמַר ה' עֲבֹאוֹת צִיּוֹן שְׂדֵה תַחֲרֹשׁ וִירוּשָׁלַם עֵיִם
 ט תִּהְיֶה וְהָר הַבַּיִת לְבָמוֹת יַעַר: הֵהֱמַת הַמֶּתֶהוּ חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ-
 יְהוּדָה וְכָל-יְהוּדָה הֵלֹא יָרָא אֶת-ה' וַיַּחַל אֶת-פִּנִּי ה'
 וַיִּנָּחֶם ה' אֶל-הָרֶעָה אֲשֶׁר-דִּבֶּר עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה
 כ גדוֹלָה עַל-נַפְשׁוֹתֵינוּ: וְגַם-אִישׁ הִיָּה מִתְנַבֵּא בִשְׁם ה'
 אֹרִיָּהוּ בֶן-שְׁמַעִיָּהוּ מִקְרִית הַיַּעֲרִים וַיִּנָּבֵא עַל-הָעִיר הַזֹּאת
 כא וְעַל-הָאָרֶץ הַזֹּאת כְּכֹל דְּבַרִּי יִרְמְיָהוּ: וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים
 וְכָל-גִּבּוֹרָיו וְכָל-הַשָּׂדִים אֶת-דְּבָרָיו וַיִּבְקֹשׁ הַמֶּלֶךְ הַמִּיתוֹ
 כב וַיִּשְׁמַע אֹרִיָּהוּ וַיֵּדָא וַיִּבְרַח וַיָּבֵא מִצְרַיִם: וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ
 יְהוֹיָקִים אַנְשִׁים מִצְרַיִם אֶת-אַלְנָתָן בֶּן-עֲכָבוֹר וְאַנְשִׁים אֲתָו
 כג אֶל-מִצְרַיִם: וַיֹּצִיאוּ אֶת-אֹרִיָּהוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֵאוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ
 יְהוֹיָקִים וַיִּכְהוּ בַחֲרֹב וַיִּשְׁלַח אֶת-נִבְלָתוֹ אֶל-קַבְרֵי בְנֵי הָעָם:
 כד אֲךָ יָד אַחִיקֶם בֶּן-שָׁפָן הִיתָה אֶת-יִרְמְיָהוּ לְבִלְתִּי תֵת-אֹתוֹ
 בִּידֵי-הָעָם לְהַמִּיתוֹ:

קרא פסוקים 16-24 שלפניך.

בפסוקים אלה מוזכרים שני נביאים.

ציין מי הם נביאים אלה, והסבר לשם מה הוזכר כל אחד מהם בהקשר של המשפט שנערך לירמיהו.

תגובות על החורבן ושיבת ציון

9. קרא איכה, ה'.

זָכַר ה' מַה-הָיָה לָנוּ הַבֵּיט וּרְאֵה אֶת-חֲדָרְפֵּתָנוּ: נַחֲלֵתָנוּ
 נִהַפְכָה לְזָרִים בָּתֵּינוּ לְנִכְרִים: יְתוּמִים הָיִינוּ אֵין אָב אֲמֹתֵינוּ
 כְּאַלְמָנוֹת: מִיָּמֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ עֲצֵינוּ בְּמַחִיר יָבֹאוּ: עַל
 צוּרֵנוּ נִדְדָּפוּ וְגִעָנוּ לֹא הוֹנַח-לָנוּ: מִצָּרִים נָתַנוּ יָד אֲשׁוּר
 לְשֹׁבַע לָחֶס: אֲבֹתֵינוּ חָטְאוּ אִינֶם אֲנַחְנוּ עֲוֹנֵיהֶם סָבְלוּ:
 עֲבָדִים מָשְׁלוּ בָנוּ פֶּדֶק אֵין מִידָם: בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לַחֲמֵנוּ
 מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר: עוֹרָנוּ כְּתַנּוּר נִכְמְרוּ מִפְּנֵי זֶלַעְפוֹת
 רָעָב: נָשִׁים בָּעִיּוֹן עָנוּ בַּתְּלַת בְּעָרֵי יְהוּדָה: שָׂרִים בִּידָם
 נָתְלוּ פֶּנִי זָקִים לֹא נִהְדָּרוּ: בַּחֲזִירִים טָחוֹן נָשְׂאוּ וְנִעָרִים
 בָּעֵץ כָּשְׁלוּ: זָקִים מִשְׁעַר שַׁבָּתוֹ בַּחֲזִירִים מִנְּגִינָתָם: שַׁבָּת
 מִשּׁוֹשׁ לִבָּנוּ נִהַפְךְ לְאַבֵּל מִחוּלָּנוּ: נִפְלָה עֲטָרַת רֹאשֵׁנוּ
 אוֹיֶנָּה לָנוּ כִּי חָטְאוּנוּ: עַל-זֶה הָיָה דָּוָה לִבָּנוּ עַל-אֱלֹהֵי
 חֲשָׁבוּ עֵינֵינוּ: עַל הַר-עִיּוֹן שְׁשִׁמָּם שׁוֹעֲלִים הִלְכוּ-בוֹ: אֶתְּהָ
 ה' לְעוֹלָם יִשָּׁב כְּסֹאֵךְ לְדוֹר וָדוֹר: לָמָּה לְנִעַח תִּשְׁכַּחַנוּ
 תַּעֲזֹבֵנוּ לְאַרְךְ יָמִים: הִשִּׁיבֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ וְנָשׁוּב חֲדָשׁ
 יָמֵינוּ כְּקֶדֶם: כִּי אִם-מָאֵס מְאֹדָהּנוּ קָצַפְתָּ עָלֵינוּ עַד-מָאֵד:

קרא פסוק 7 ופסוק 20 שלפניך.

יש הטוענים שבכל אחד מן הפסוקים האלה יש ביקורת מרומזת כלפי ה'.

הסבר טענה זו על פי כל אחד מן הפסוקים האלה.

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על שאלה 10 חובה ועל שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה — 4 נקודות).

קרא יונה, א'.

א ויהי דבר־הַ אֱלֹהִים יֹנָה בֶן־אָמִתִּי לֵאמֹר: קוֹם לְךָ אֶל־מִנְהַ
ג העיר הגְּדוּלָּה וקרא עליה כִּי־עֲלֶתָהּ רַעַתָּם לִפְנֵי: ויִקָּם יֹנָה
לְבָרֶךְ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי הַ יָּם וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֹנִיָּה וּבָאָה
תַּרְשִׁישִׁי וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לִבְּזֹא עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי
ד הַ יָּם: וְהָ הֵטִיל רוּחַ־גְּדוּלָּה אֶל־הַיָּם וַיְהִי סַעַר־גְּדוֹל בַּיָּם
ה וַהֲאֹנִיָּה חֹשֶׁבֶה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל־
אֱלֹהָיו וַיִּטְלוּ אֶת־הַפְּלִים אֲשֶׁר בָּאֹנִיָּה אֶל־הַיָּם לְהִקָּל
ו מעֲלֵיהֶם וַיֹּנֶה יָרֵד אֶל־יַרְכְּתִי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם: וַיִּקְרַב
אֱלֹהֵי רַב הַחֲבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מִה־לֶּךָ נִרְדָּם קוֹם קְרָא אֶל־אֱלֹהֶיךָ
ז אוֹלִי יִתְעַשֶּׂת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נִאֲבֹד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
לָכֹ וּנְפִילָה גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשִׁלְמֵי הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ
ח גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל־יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הַגִּידָה־נָא לָנוּ
בְּאֲשֶׁר לַמִּי־הָרַעָה הַזֹּאת לָנוּ מִה־מְלֹאכְתְּךָ וּמֵאִיִּן תִּבְּזֹא מִה
ט אַרְצְךָ וְאִי־מִזֶּה עִם אֹתָהּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֲבְרִי אֲנֹכִי וְאֶת־
הַ יָּם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרָא אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶת־הַיָּם וְאֶת־
י הַיָּבֵשָׁה: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְּדוּלָּה וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי מִה־זֹּאת
עָשִׂיתָ כִּי־יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי־מִלִּפְנֵי הַ יָּם הוּא בֵּרַךְ כִּי הִגִּיד
יא לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי מִה־נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵינוּ כִּי הִים
יב הוֹלֵךְ וְסֹעֵר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל־הַיָּם וַיִּשְׁתַּק
הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְּשִׁלְי הַסַּעַר הַגְּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם:
יג וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהִשָּׁבֵב אֶל־הַיָּבֵשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הִים הוֹלֵךְ
יד וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרָאוּ אֶל־הַ יָּם וַיֹּאמְרוּ אֹנִיָּה הַ יָּם אֶל־נָא
נִאֲבֹדָה בְּנַפְשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֶל־תִּתֵּן עָלֵינוּ דָם נִקְיָא כִּי־אַתָּה
טו הַ יָּם כֹּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ: וַיִּשְׂאוּ אֶת־יוֹנָה וַיִּטְלֻהוּ אֶל־הַיָּם
טז וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעֲפּוֹ: וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְּדוּלָּה אֶת־הַ יָּם
וַיַּבְחֹרוּ־בַחֲלֵי הַ יָּם וַיִּדְּרוּ נְדָרִים:

ענה על שאלה 10 — חובה.

10. קרא פסוקים 1-3 שלפניך.

א. אל מי נשלח יונה לנבא ומדוע נשלח? (2 נקודות)

ב. מה הייתה התגובה של יונה על השליחות שהטיל עליו ה' הסבר את דבריך ובסס אותם על הכתוב. (2 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. קרא פסוקים 4-6 שלפניך.

א. לעיתים באמצעות השינה האדם בורח מבעיותיו.

הדגם קביעה זו על פי הפסוקים. (2 נקודות)

ב. על פי פסוקים אלה, מהי הביקורת על ההתנהגות של יונה? (2 נקודות)

12. קרא את דברי י' זקוביץ על פסוק 3.

"יונה הבורח מייצג בפסוק זה את התפיסה ששלטונו של ה' מוגבל לאדמתו, לארץ־ישראל."

(י' זקוביץ, עולם התנ"ך, ספר תרי עשר, ספר יונה, דודזון-עתי, 1984, עמ' 218)

א. לפי התפיסה הזאת, הסבר מדוע עלה יונה על אונייה השטה לתרשיש? (2 נקודות)

ב. זקוביץ כותב בהמשך דבריו שדברי יונה בפסוק ט' מערערים על האפשרות שיונה מייצג תפיסה זו.

הסבר כיצד דברי יונה מערערים על תפיסה זו. (2 נקודות)

13. קרא פסוקים 7-15 שלפניך.

המלחים משליכים את יונה אל ים סוער, אל מוות ודאי.

הבא מן הקטע שתי ראיות המלמדות שהמלחים התלבטו לפני שהשליכו את יונה לים.

הסבר כל אחת מן הראיות.

בהצלחה!